HADİS

Hadis, "işitme yahut vahiy yoluyla uykuda veya uyanık halde insana ulaşan her türlü söz demektir." (Râgıb, hadis mad.)

Hadis kelimesi, Kur'an'da, türevleriyle birlikte 30 küsur yerde geçer. Bunların 23 tanesi doğrudan 'hadis' sözcüğüdür.

Hadis, **8** yerde, Kur'an'a karşı söz olarak kullanılmakta ve kendisinden uzak durulması istenmektedir.

En ilginç ve bizce mucize kullanım, iniş sırası bakımından 10. sure olan Yunus suresi 37. ayet ile 12. sure olan Yusuf 111. ayettedir. Bu ayetlerde Kur'an kendisini, 'uydurulmuş bir hadis olmayan kelam' diye tanıtmaktadır:

"Bu Kur'an, Allah'ın berisinden birilerince yalan isnatlarla oluşturulmuş değildir. O, kendinden öncekinin tasdiki ve Kitap'ın ayrıntılı kılınmasıdır. Kuşku ve çelişme yoktur onda. Alemlerin Rabbi'ndendir o." (Yunus, 37)

"Bu Kur'an, uydurulacak bir hadis/bir söz değildir; aksine o, önündekini tasdikleyici, her şeyi ayrıntılı kılıcıdır. İnanan bir topluluk için de bir kılavuz ve bir rahmettir." (Yusuf, 111)

Kur'an böylece, mucize bir beyanla, uydurulmuş birtakım hadislerin kendisinin getirdiği dine musallat olacağını, yer yer ve zaman zaman bu hadislerin kendisine rakip gibi sergileneceğini ve algılanacağını haber vermektedir. Bu haber veriş daha birkaç ayette, değişik biçimlerde ifadeye konmuştur:

"Hadis bakımından Allah'tan daha sadık kim olabilir?!" (Nisa, 87)

"Peki, bu Kur'an'dan sonra hangi hadise iman ediyorlar?!" (A'raf, 185)

"Allah'tan ve onun ayetlerinden sonra hangi hadise iman ediyorlar?!" (Câsiye, **6)**

"Eğer doğru sözlü iseler, onun benzeri bir hadis getirsinler." (Tür, 34)

"Peki, bu Kur'an'dan sonra hangi hadise iman ediyorlar?!" (Mürselât, 50)

Uydurulabilecek bir hadis olmadığını ilan eden Kur'an, uydurulmuş hadislerin söz sahibi yapılmasının dinde yaratacağı sıkıntılara da dikkat çekmiştir:

"insanlardan öylesi vardır ki, Allah yolundan bilgisizce saptırmak için hadis eğlencesi satın alır ve onu alay konusu edinir. İşte böylelerine rezil edici bir azap vardır." (Lukman, 6)

Bazıları, hadis kelimesini salt 'söz' anlamında tercüme ederek Kur'an mucizesinin bu muhteşem tespitinin ortaya koyduğu ürpertici tabloyu görmemeye veya saklamaya çalışmaktadır. Çünkü bu tablo görüldüğünde, hadis adı altında uydurulan yüzlerce, belki binlerce yalanın oluşturduğu Kur'an dışı din çökmekte, ama onunla birlikte örflerden oluşan bir kültür ve o kültüre bağlı bir saltanat da çökmektedir. Bu saltanat dininin çökmesinden rahatsız olanlar, uydurulmuş hadislere karşı çıkışı, Hz. Peygamberin tüm hadislerine karşı çıkış gibi tanıtmakta, böylece, yalanlara açılan kapıyı kapatanları susmak zorunda bırakacaklarını düşünmektedirler. Oysaki Peygamberimizin gerçek hadislerini insanlığın hizmetine sokmanın en güvenli yolu, uydurulmuş hadisleri saf dışı etmektir.

Uydurulmuş sözlerin uydurma dinini insanlığın yakasından düşürmemek isteyenler, uydurulmuş hadislerin dışlanmasını kabul ettiklerinde başlarına gelecekleri biliyorlar. Çünkü hadis diye ortada dolaşan sözlerin yüzde doksanı örflerin, baş tarafına bir "Peygamber buyurdu ki..." eklenmesiyle pazarlanmasından oluşmaktadır.

Bunu görmemek ve göstermemek için hadis kelimesinin söz anlamına geldiğini ve meallerde sadece tercümesinin verilmesi gerektiğini söyleyerek işin içinden sıyrılmaya çalışmaktadırlar. Ama Kur'an'ı dikkatlice okuyanlar bu ucuz kaçamak yolunun işlemeyeceğini görmekte gecikmezler.

Bir kere, hadis adı altında uydurulan sözlerin bu dinin ve ümmetin başına açtığı asırlık sıkıntıları görmemek akla ve tarihe karşı çıkmak olur. Bu uydurmalar, Kur'an'la âdeta savaşan bir başka din kurmuştur. Bu uydurulan dinin adına İslam' denmesi onu, Kur'an'a rağmen, İslam yapamaz.

Kim diyebilir ki, mucizelerin kitabı Kuran, getirdiği dinin başına böylesine büyük sıkıntılar açan bu uydurmalar yığınına seyirci kalır. Kalmamıştır; mucize beyanlarla bu uydurmaları ve onların İslam'a açtığı yarayı tanıtmıştır. Kuranın, 'Allah'ın korumasında olma' niteliğinin bizce en önemli göstergelerinden biri de budur.

Kur'an'ın 'söz' anlamında kullandığı kelimelerin başında 'kavi' kelimesi gelmektedir. İkinci sırada, 'kelam' sözcüğü yer alıyor. Hadis, 'söz' anlamında tercüme edilebilecek kelimelerin üçüncüsüdür. Kullanım tablosuna bir bakalım:

'Kavi' kelimesi türevleriyle birlikte 1700 küsur yerde kullanılmıştır. Evet, 1700 küsur yerde... Bunların 70 küsuru doğrudan 'kavi' (söz) kelimesidir. Diğerleri de, çoğunluğu fiil olmak üzere emir ve isimlerdir.

Yine 'Söz' anlamındaki 'kelam' kelimesi türevleriyle birlikte 73 yerde geçmektedir. Bu yerlerin 40 küsurunda doğrudan doğruya kelam sözcüğü kullanılmıştır. Birkaç yerde de yine aynı kökten ve yine aynı anlama gelen 'kelime' sözcüğü kullanılıyor.

'Söz' anlamında kullanılan bunca kelime varken hadis sözcüğü ayrıca neden kullanılmıştır? Ve hadis sözcüğünün kullanıldığı yerlerde hemen daima Kur'an'la bir karşılaştırma ve Kur'an'ı 'hadis'in üstüne çıkarma olgusu neden dikkat çekmektedir? Eğer biz hadis kelimesini tıpkı 'kavi' ve 'kelam' sözcüklerinde olduğu gibi sadece 'söz' olarak tercüme edip kelimenin terimsel anlamını dikkate almaz isek Kur'an'daki o hayranlık verici semantiği anlamsız kılmış oluruz.

Anlaşılıyor ki, Kur'an, hadis kelimesini bir mucize düzenlemeyle, bugünkü terimsel anlamında kullanmıştır.

Tam bu noktada, şöyle bir 'teknik itiraz' söz konusu edilebilir: Hadis kelimesinin bazı ayetlerde terimsel anlamda yani bugün kullanılan şekliyle hadis anlamında kullanıldığını söylemek için, tefsir ilmi kuralları açısından bazı karinelere ihtiyaç vardır.

Bu 'teknik itiraz', Kur'an ayetlerindeki açıklık yanında çok yapay ve tutarsız kalmaktadır ama hamt olsun ki o itiraza cevap olacak verilere de sahibiz. Hadis kelimesinin bazı ayetlerde terimsel anlamda 'hadis' karşılığı kullanıldığını gösteren sadece karineler değil, kanıtlar vardır. İşte bir tanesi:

Sahabîler, Hz. Peygamber'e başvurarak "Ey Allah'ın Elçisi, bize, Kur'an dışında bir şeyler anlat" diye rica ettiklerinde, cevap olarak Zümer suresi 23. ayet inmiştir. (Şâtıbî; Muvafakaat, 1/49) Bu ayette, Allah'ın indirdiğinin yani Kur'an'ın, hadislerin en güzeli olduğuna dikkat çekilerek şöyle denmektedir:

"Allah, hadisin en güzelini, birbirine benzer iç içe ikili mânâlar ifade eden bir kitap halinde indirmiştir. Rablerinden korkanların ondan derileri ürperir. Sonra da hem derileri hem de kalpleri, Allah'ın zikri/Kur'an'ı karşısında yumuşar. Bu, Allah'ın kılavuzudur ki onunla dilediğini/dileyeni hidayete erdirir. Allah'ın saptırdığına gelince, ona kılavuzluk edecek yoktur."

Uydurulmuş hadislerle Kur'an'ı karşılaştıran bu ayetlerde açıkça görmekteyiz ki, bizzat Kur'an kendisiyle hadis arasındaki ilişkiye parmak basmakta ve Cenabı Peygamber'den Kur'an dışında birtakım sözler isteyenlere bu isteğin anlamlı olmadığını gösterirken de hadis sözcüğünü seçmektedir. Kur'an'ı yeterli bulmayarak uydurulmuş hadisler aramanın Allah'ın kılavuzluğundan yoksun bırakıcı bir sapıklık olduğu, bu sapıklığın insanın göğsünün genişliğini, gözünün ışığını, kalbinin inceliğini silip süpürücü bir etki göstereceği gözler önüne konmuştur.

Demek oluyor ki, Yusuf suresi 111 ve benzeri ayetlerdeki 'hadis' sözcüğünün teknik-terimsel anlamda hadisi de içerdiğine ilişkin kanıt vardır. Bu kanıt olduğuna göre, tüm ayetlerdeki hadis sözcüğünü, eğer bağlamı müsaitse, terimsel anlamda hadis olarak değerlendirmemiz gerekecektir. (Hadis uydurmacılığının mahiyet ve tahribatı hakkında bk. burada, Sünnet mad.)